

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 374. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1833_518A_1-txt-shoot-idm19971/facsimile.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Lig des, til han til Svare: Spørg aldrig om Sjæl, men se til dit eget Huis *)!

Alexander den Store.

Philip, siger Man, havde tre store Glæder paa sin og samme Dag, thi just som han havde indtaget Potidaea sked han de tre glædelige Tidenbe: at En af hans Generaler havde slaaet Moredne, hans Heste havde vundet Prisen ved de Olympiske Lege, og Olympias havde født ham en Son **) og skændt det, efter Riges-Maaden paa det Præstefle Marmor og hos Diodor, ei vil faae ganske lige til, kan det dog ingen Tvivl være om, at Alexander jo er født om trent i tredive Olympiader eller fire Menneske-Aldre efter Slagene ved Thermopylae og Salamis. Hans Fæder kunde vel, med mindre det, som han selv alle for gjærn gad hørt, var Zeus-Ammon, og hans Moder Olympias fra Samothrace, som gjaldt for en stor Gæst, var aabenbar ikke indvort i de bedste Mytiser; men Man troede dengang i Gæstland, om trent ligesom nu hos os, at Mennesket vel var frit nok for at vicles paa af Guderne, men at Man derimod, naar Man forlod Skoven, kunde ved Opdragelsen gjere af hinanden hvad det fulde være: Bils-Mand eller Murmel-Dyr, Guder eller Dæmle, og Philip havde da al Grund til at indse sig og Verden med den Guds-Mægt, han gav sin Son i Aristoteles's se Stagira. Aristoteles's Lære var nemlig ikke blot den lærdeste Skole i sin Tid, men glimter endnu paa Katheder-Himlen som en Skjæne af første Størrelse, og det var ikke blot i Middeltidens Tusmørke men i alle de paa Romerske oplyste Tider, at han ansætes for en langt dybere Lærere og større Bils-Mand end Plato, hans Mæster. Han var for Resten af en gammel

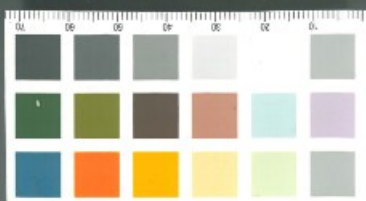
*) Platons Akademia.

**) Platons Alexander.

Doctor-Familie, der roste sig af at nedslamme i lige Linie fra Asklepiod, Læge-Konstens Hals-Guld, som var med Jason paa Argos, og Aristoteles, der hørde selv med Liv og Sjæl til Faget, som han har gjort migten Væe, saa det er ingen Skam for ham, at Maanden, der ikke lader sig anatomere, trods al hans Berømtighed, er smutteret fra ham mellem Fingrene. Uagtet derfor den Haands-Skæft af de Homeriske Digte, som Alexander bestandig forde med sig i Helsten, skal have været rettet af Aristoteles, var det dog sikkert ikke ham, som de Lærde har ment, der gav enten Alexanders Tankes-Gang det Homeriske Svung, eller hans Vane den Kamps-Metning, der gjorde ham saa udbetelig, som en Trobter kan blive paa Jorden; men det maa fornemmelig tilskrives den Art, der skal i Herakliden, og dernæst Spaamanden Krijsander fra Kinesse, der endnu ser hans Fobtel ahrude hans Love-Mod, og var hans Drastel paa det store Tog, hvortil han da uopaatværlig ogsaa har ansporet Drangen og opmuntret Unger-Evenden. Derimod har Man vist nok for en stor Deel-fræve den Læse-Lyst og Kærlige-for Lærdom, der udmærker Alexander, paa Scagiritens Regning, og at begge Dele blev Meget ved Høftet i Alexandrien, kan vi da sikkert her takke Aristoteles for, og hvor daarlig det nu end ellers var bevidt med den Alexandinske Videnskabelighed, indse vi dog ikke, hvortil de Grækeres Litteratur uden den Flaide være reddet fra Undergang.

Dog, dette anmærkes kun i Forligende, fordi den rette Synes-Punkt imidlertid trænger til a. Formhøved, naar den Skæve har gjort sig berømt; thi for Mesten høret det kun til Stats-Historien, hvad Mærkværdigt Alexander gjorde, ei hvad Man tænker eller glætter om hans Væbning-Grunde, saa det er, sandt at sig, et latterligt Sværmeri, naar vi nye Historis-

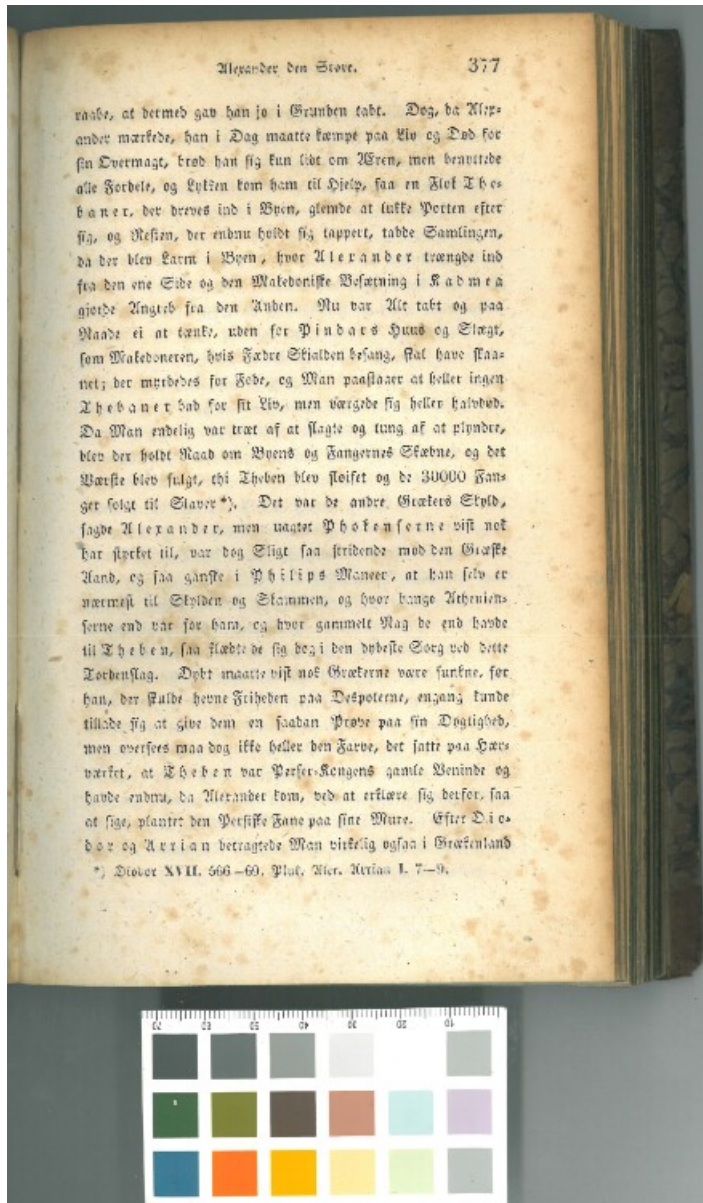

Etvisse regne vore egne Formodninger mellem Didsdens flere
Stats-Begivenheder.

Noget af det Herse Alexander gjorde, efter Philips
Død, var naturligtvis at lade sig udryvne til Grækernes
Fælt-Herre paa det besluttede Hæftige Tog; thi hans Hæd var
der for Allet at spille Agamemnon's Rolle, staaende Achil
var det Homeriske Helte-Navn, hans fæste Skole-Mester,
Prædanten Epimach, havde valgt til ham, for selv at hedde
Phenix*). Alle Græker, saa nær som Spartanerne,
tilsted nu vel ogsaa Alexander Hæddingfæret; men at det kun
var paa Skæmt, sit han snart at mærke, thi mens han tum-
lede sig med Barbarerne paa sin Side Balkan, som han
vilde vænne, før han tilstodte sin fæste Udenlands-Reise, ans-
gub Thebanerne hans Besætning paa Kadmius-Bois-
gen og Demosthenes ham selv, og Peloponneserne
støffedes paa Tangen, før, hvis det kunde her uden stor Fare,
at tage en Haand i med. Vel tviste denne Dristighed sig
for en stor Del af et fælt Hæste om Alexanders Død, men
Thebanerne lod sig ikke skræmme, selv da han stod
for deres Porte med sin seierrige Krigs-Hær, thi de var fers-
tvishede over at se deres Borg i seemmed Vold og havde bes-
luttet at sive eller døe. Da derfor Alexander, som han sym-
des, meget ædelmodig, blot forlangde, at de skulde falde til
Fode og udsætte Hoved-Mændene for Opstanden, forlangde de
to af hans ærteste Generaler udsættede til Siensind, og da
han lod udraabe, at hvem der fortrod deres Synd, skulde
komme ud til ham, da lod de udraabe, at hvem der vilde hjælpe
til at spise Tyrannen, skulde komme ind til dem. Afslende
forbitret trak nu Alexander Sværdet, men det gjorde The-
banerne ham ogsaa efter, og det saa mægtelig, at han
maatte løse af med fælt Tropper og herte Thebanerne

*) Diador XVII. 563—64. 566. Nicom I. 1. 7. Plutarchs Alex-
ander.

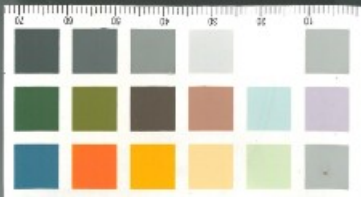

Thobens magelose Delagelse mere som en gubdomslig Straf end som en Tyrannisk Ubødd, og vist nok lader Jons Spætt ti saadanne Hjertes Svæb lides, for Blodet er forgiftet, men derfor er det lige vist og lig grueligt, at Alexander begynder sine Hætte-Gievninger med at knuse Grækenlands Hjerte. Dette slog ham ogsaa sikkert allerede, da den høitjertede Thobanske Fru, Timotea, slædtes frem, fordi hun havde lokket den Thraakiske Hæveds-Mand, der mishandlede hende, til Brønden og skat ham hvedeklubs bær; thi stædt hun, spurgte, hvem hun var, gav til Svar: en Søster af Thobans, som stod med din Fader ved Thobans og sædte for Grækenlands Frihed, lod dog Alexander hende gaar med sine Børn hvorchun hun vilde. Aldrig, siger Plutarck, aflag han heller siden en Thobaner nogen Bøn, men beskæjede bitterlig sin Gremhed, og ansaae det for en Straf af Thobens Skyld. Mandrachos, af han dræbte sin Ven i Drukkenskab, hvortil vi maae lægge, at død: han af Drik, da 'all det kam netop som den Thraakiske Hæveds-Mand, der fandt sin Død i Brønden hvor han søgte Skættm*).

Efter Thobens Delagelse vordte Jagen at knæ med Alexander, og da Præstinden i Delphi nægtede ham Drakel-Svar, fordi han kom paa en forbudten Dag, traf han hende med Magt ind i Helligdommen og hende dømte de Dø af hende „Tan, du er uimodstaellig“ hvilket han tog for et godt Varsel og naides med; men em det just viser, at han havde bedre Gæd paa at behandle Alexander end Hjertes, et et andet Spørgsmaal, og det har just ikke ganske fadsættet sig, hvad Aristander spaaede, da Dipsheas-Billedet, til manns Forstrækelse, foedte, at det betød, efter hans Sigende, at Digtere og Spillemand i Græ-

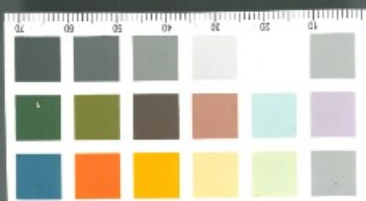
* Plutarck Alexander.

ilden skulde sesde over Alexander's Bedrifter og dog har de aabendar snarere frelses^{*)}.

Omrent saa staet, som han stod for Theben: med lidt over 30000 Mand Hov-Kolk og tre, fire tusind Reitere, gik nu Alexander til Asien, for at indtage de Persiske Rige og, om muligt, hele Verden, og han begyndte ved en Ende, thi han landede i Troas, hvor han offrede paa Achilles Grav til de Homeriske Helte, betjente Rustning med Achæner, og ryfede saa lige paa Granike, dengang en Flod med flidig Strøm, nu siger Man, en udtørret Dal, hvor Perserne stod med en Hær paa hundrædtusinde Hov-Kolk og tiusinde Reitere, anførte af den krigsferme Rhodier Menon og den forborne Perser Spithridat. Det havde været Menonans kloge Raad ei at vove noget Slag, men at ødelægge Canen, gaae om Vord og spille Keigen over i Makedonien og Græckland, men det fandt de Persiske Stærkemænd langt under deres Værdighed, og nu stod da det saas kaldes Slag ved Granike, der dog mere lignede et Ridders Svul, thi deris var det kun Mytterne der søgiede og drels kom snart det Hele til at dreoe paa Udfalder af den klodige Turnering, mellem Alexander og Spithridat, som hvort i sin Vennereds aflagde glimrende Proser paa deres Hærbidighed i at bruge Sværd og Landse. Da derfor Spithridat var stuktet af Sabelen med Alexander's egen Heand, saa han triffe sig adbrig mere, og da hans nærmeste Venner, som vilde hevne hans Død, havde drelt hans Slabte, tog Perserne Fligten, og kun de Græske Leies-Tropper blev staaende paa deres Post, ikke forbi de agtede at giere Alexander Seieren flidig, men blot fordi de ikke begreb, hvad Hov-Kolket, der stot ikke havde været i Jidren, søgiede for. Da Alexander imidlertid i sin Hidsighed soer løs paa dem, solgde de deres Liv saa dyrt som muligt, saa Ridsfligten af dem so-

*) Mutatis Alexander.

stede hann flere Bøll end Seieren ^{*)}. Men man forsøgte sig vel tappert saavel i Milet, som fornemmelig i der Kasriffs Hoved-Stad Halikarnas, og kunde snart, fordesvet derfra, hvet Alexander allesfatligst, thi med en Persisk Flaade og Persiske Landt-End agtede han at lande paa Eubæa og fætte Grækenland i Besærgelse, men under Forberedelseerne faldt han i en Sygdom og døde paa Mytilene ^{**}). Hvad Følgen vilde bleve, hvis Athenienseren Chæridemos, som havde stent under Philis, men var nu i Susa, havde faaet Lov til, som han skæbte, at møde Alexander med en Hær paa 100000 Mand, hvoraf Ardiæ-Parten skulde været Gæstfri-Lies-Tropper, kan Ingen sige, han ved; men nu kom den Hidsigthed, hvormed han forsøgte sin Plan, med de Persiske Raads-Herrer, der vilde gjøre hans Velgjørelse mistænkt, til at koste Chæridemos Livet, og Perser-Kongen røkkede selv i Marken med hele sin Hof-Stat og et uhyre Antal War-lariske Horder, som gjerne gjor Seieren let for en Helts-Herre med siffert Bøll og med ondske Tropper ^{***)}. Vel havde den nutværende Perser-Konge, Darius Medomannus, i sin Ungdom, under Xerxes Mnemon, vundet sig for Tapperhed, ved i Tre-Kamp at neblæge en foroven Kadusier ^{****}), men her vilde mere til end personlig Mod, og vi behøve blot at tænke os den Tyrkiske Sulten i Maalen med Napoleon, ved hans Tog til Egypten, saa har vi en levende Forbilleding om, hvor ilde Darius var beslaet. Han skal imidlertid have have godt Haab, naar først han havde drømt, han saae den Makedoniske Phalanx (Stjeldberg) staae i sig Lue og saae Alexander i sine Klæder, som han bar i sin Tjeneste-Tid, gaae til Bølls-Templeet og forsoinde; thi

*) Diaber XVII. 570—73. Plut. Alex. Arrian I. 11—16.

***) Diaber XVII. 573—77. Arrian I. 16—23. II. 1.

****) Diaber XVII. 577.

*****) Diaber XVII. 564—65.

den Drom udtvæds; Magerne heift forbeholdt. Det son-
des ogsaa virkelig, som Skæbnet vilde komme hans Strebes-
lighed til Hjelp, thi i Larfös i Asien faldt Alexan-
der i en svær Sygdom, saa han var øgivet af alle sine Læ-
ger, undtagen af Philip fra Karanien (ved Mes-
solong), og om ham fik han just nu Veed fra sin Høiflæs-
troede, Parmenion, at han var underkøbt af Darius
til at forgive ham. Alexander bevæde imidlertid derpaa, at
dette Skæbnet, Philip rakte ham, midens Philip læste Par-
menions Veed, og Læge-Nidlet gjorde oppretlig Virkning, og
Sygdommen gjorde sigsaa; thi Darius havde læret sig i Ep-
rien ved Soghi paa en Stædt, hvor Rytteriet, som udgjorde
hans Styrke, havde seet Epillerum og hvor der flere Doctral
fræst kunde givet Overmagt; men da Alexander tovede i
Larfös, tænkte Darius, han vilde undvige, og fik da det upfs-
selige Indfald at søge ham op mellem Bergene, hvor Natu-
ren kraftelig kom Konsten, altsaa Græken, til Hjelp. Saa-
migen Høflighed havde Alexander ikke brødet og stod allerede
ved de Syriske Porte, som de Gamle kaldte Wrg-
Vadset mellem Syrien og Natolien, da han fik at vide, han
havde Perserne i Nogen, hvor de violde deres Harm paa de
sege Makedonere i Isfös. Det var en glædelig Tidende og
fikker i sin Sag Konde Alexander sig tilbage, at levve Sla-
get, som er bekendt under Navn af det ved Isfös, og
Klæbte de Græske Treppet røkkede den Makedoniske Skjeld-
Borg og Alexander blev saaret i Hofen, Man siger af Da-
rius selv, synes Udvaldet dog ikke længe at have været tvivls-
somt. Darius sad nemlig, efter Konge-Loven, midt i Hæ-
ren paa sin Strids-Bogn, til den trængde Alexander sig strar
ind med sine bedste Ryttere, og der blev Slaget vundet; thi
det gik Darius her omkrent, som Ufild lod Kioesa
dromme om Kserres: de saarede Heste for Kongens Bogn
blev fye, og kun forgjæves greb han selv Lemmen, han maatte

ned af Bognen, og berøbt som Alle i Hærføring, saa han tog
Kjæften til Hest, og hans Hundrede-Tusinder paa alle muelige
Maader *).

Med Perser-Kongens Strids-Bog og Mur, faldt blandt
det rige, umadelige Bytte, ogsaa hans Lest i Siles-Herrens
Hænder, og da Alexander gik i Bad under den, efter Sla-
get, skal Struet af Pragten, hvor alle Kar var af det pure
Guld, have faaet ham saaledes, at han udbroed „det kalder
jeg at være Konge;“ men dog overtoed han sig endnu ikke til
den Skerlandske Konge-Gaumen, og saavel Darius Datter, som
hans Moder og hans Drenning, der ogsaa var faldet i Hans
Genskab, behandlede ham med en Hidskab og forstemmende Kræ-
ftighed, der haande dybt vrede og hellig foruandede dem, der in-
det Begreb havde om et Land, hvor Kirken var mere end
Slavinde. Kun forgiæves tilsted derimod Darius, i et Brev
fra Babylon, ham flere Løse-Penge for de hvide Fanger og alle
Landet vestenfor Halys til Høst; thi Fangerne beholdt Alex-
ander og hele Niget ansaae han for sit visse Bytte **). Han
ansaae det imidlertid for kloog at fikke sig hele So. Kysten,
for han togte med Babylon og Sula, og medens han laae
for Tyrus, fik han atter Brev fra Darius, med Tilbud
om alt Landet vestenfor Euphrat, men da Parmenion sagde
„det tog jeg imod, hvis jeg var Alexander,“ svarede han Helt
sig ogsaa, naar jeg var Parmenion ***). Om Sagen selv
er de Gamle enige, flønde af om Tid en, da Tilbudene fædte,
og det er Diodor, som mælder, at Alexander svarede Da-
rius: der kunde ligesaalet være to Døer-Konger paa Jorden
som trende Sole paa Himlen ****).

*) Diodor XVII. 578—80. Plut. Alex. Alexian II. 6—11. Nepos
Alex.

***) Plutarch's Alexander.

****) Alexian II. 25.

*****) Diodor XVII. 591.

Med, hvordan Tyris maatte lide, fordi den voude at sende Alexander paa hans færrige Bane, og om hans Eghed i Egypten er der ikke fortalt os andet, end at Ale undersøgte sig ham, at han offrede til Isis og alle Egyptens Guder, og at han lagde Grund-Stenen til en ny Stad paa Kyten, men da denne Stad blev stor blandt sine Tænder og havde endnu sin Stiftes Navn, er det ret mærkeligt, hvad Plutark fortæller, at modens Alexander gik og pønsede paa, hvor han helst skulde lægge sin Egyptiske Gæstes Stad, da kom han en Nat, der kom en ærværdig Døbing til ham og anførte Versene af Dydseem:

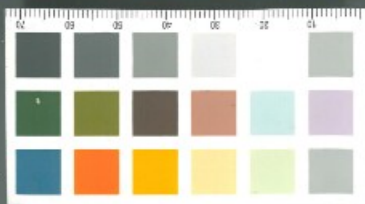
Der ligger en Æv ved Egypti Land,

Med Pharos-Navn i den vilde Strand!

Desantag tog han strax hen og sende Pharos og fandt Beslægtningen saa tydelig, at han erklærede Homer for lige saa god Arkitekt som Dichter, og led, da der ikke var andet ved Haanden, Omfærdson strax sætte af paa den fulste Jord med Høede-Neel. Herud indtraf den besynderlige Omstændighed, at der rejste sig store Fugle: Størke baade fra Sorn (Marius) og fra Heden, saa det fortænde efter, og de fortænde alt Melit, hvorover Alexander blev meget forstærket, indtil Alexander forklærede ham, det var netop et godt Mærkel og Tegn til, at Staden skulde blive et Herrens-Kammer for fremmede Lønde*).

Næst havde imidlertid den forbovne Malebener begravet sig selv i Afrika's Sand-Dek, vel ei ved at lide om Nile's Kilder, men for at gjøre Beus-Ammon, hvis Draet endnu stod i stor Ansæelse. Paa hvilken Græs-Helm (Dase) i Sand-Havet, det egentlig var, den Gud for Mortaner havde bygge sit Tempel, derom er skildt meget blandt de Lærde, men skændt de ti Dage-Keiser, Herodotus sætter mellem Thebes og Ammons-Tempel, ikke nær vil staa til, naar Man

*) Plut. Her. Dydseem IV. 354—55, Kertian III. 1—2.

reiser med Kamel-Drover, komme dog nu Alle for Elvab, fjorten Dage-Reiser vestenfor Alexandria (under 29 Graders N. B.), hvor der maa have været et gammelt Bedes Sted for Karavanerne mellem Thebe og Kartago, og hvor der findes Herdellige Tempel-Ruiner med Hieroglypher. Paa dette besynderlige Pilgrims-Toog slap Vandet op, og da Man tillige ferr vild i Deten, sendes alt Haab at maatte forsvinde, men en betimelig Regn lødffede Torslen for mange Dage, og to Havne indfandt sig til Hei-Bisree, som Alexander, der i Mærens Hagle^{er} stear gienkender sine gode Venner, troslig fulgde og blev ei Puffet. Ptolomæos, der siden blev Konge i Egypten og selv selv en Bog om Alexanders Tog, har vel gjort Ravnene til Draager, men det ansaae Graekene, meget rigtig, for en Egyptisk Dueskættefs, der kun glæde ved Nilen. Hvervidt berolmed Zeus-Ammon, som Alexander lod sig forlyde med, virkelig erklaerde ham for sin kiædelig Son, berom er selv Graekene meget venige, saa Plutarch endogsaa mener, det Hele vilis sig vel af, at Præsten smakkede daarlige Svæffel og kaldte Alexander Pædius (Son af Zeus) ifødenfor Pædion (Sønille); men da Man ved, det var Egyptisk Præstestik at indbilde Konger, de, ved en hemmelighedsfuld Indvielse, kunde forvandles til ægte Gude-Sønner, lofer denne Gødbiste Knude sig dog lange bedre paa Egyptisk end paa Graek^{er} *).

Denne i Grunden latterlige Udskielse til Guden med Wøder-Hornene midt i Tølen om Pæiser og Graeker, har Alexander afstroungt Verdens-Historien; men det vilde naturligtvis ikke lykkedes ham, hvis han evede sin Afrikaniske Fergubelse havde glemt sin Europæiske Kæmpes-Art, og ved en rosl Winding maas vi da med ham see til at indhente det Besømt.

*) Nieber XVII. 388-89. Plut. Alex. Arrian III. 3-4.

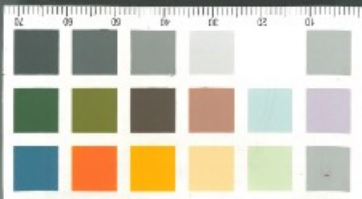
De Kar, omtrent, var nu forløbene, siden Roberlaget ved Issos, og da Darius saae, at Freden var kun tilfald for Jern og Staal, havde han stædig brugt Tiden: dels til at samle vaabenføre Mænd, der blev kun alle for mange, henvend en Million, og dels til at lade med andre skarpe Vaaben Skære-Knive smede i Tusind-Tal, hvormed han udrukede sine tohundrede Jern-Boghe, medens han heller ikke glemte at forlange alle Epyd-Stagerne, da det forekom ham, som om han vist skæ kom til Kort, ved det Persernes var for flakke de. Saa snart han nu ventede Fienden, brød han op fra Babylon og stred frem mellem Floderne, men havde dog udsat sin Val-Plads øst for Tigris, ei langt fra Ninives Ruiner, ved Gau-Gamela eller Kamels-Gaarden (saa kaldet, fordi en Kamel, som redde en af de forrige Kongers Liv, havde der faaet Naadens-Vrod), thi her var Plads for de 200000 Myttere at soenge dem paa. Om det var her, eller alt i Babylon, Darius sit Tidende om sin Dronnings Død i Hængeskab, ved Man ikke, men da hendes Kammer-Tjener Tirer søsikkerede ham, at hun hverken i Livet eller Døden havde savnet Andet af hvad hendes Majestæts Hjerte kunde begjære, end den store Konges Ansigt, som Herren Demasdes engang vilde lade hende sige forklaret; da rorde det Darius saa dybt, at han lod de Flodene og sprenske Guder: hvid hans og Perser-Riget Lid var omme, ei at lade nogen Anden bestige Kyri Throne end Alexander den Hsimodige *)!

Imidlertid var Alexander kommet tilbage fra Egypten, og gif uden Modstand over begge Floderne, men da han nærmede sig den Persiske Leir, laae han fælke nogle Dage, for at Hæren kunde udsulte sig og alle Forberedelser til Slaget træffes i Nag. Saa blottede var ogsaa Perserne for at

*) Diodor XVII. 590-91. Vit. Her.

Krigs-Konst, eller saa flappe var alle Forhold under det forædels Dødsstøt, at *Alexander*, ligesom en Million Hænder, kunde beløve sig paa et Hoved-Slag som paa en Hares Løgt, og *Parmenion* raadte ham derfor at overrumple *Perfers* ved Nattes-Tide, men dertil svarede dog *Alexander*: nei, jeg har ingen Trang til at stæle en Seier! Høi denne sidste Nat før Slaget ved *Arbela*, som det kaldes, (forbi *Arbela*, stædt *Mis* horte, var den nærmeste bekendte Sted,) led *Darius*, for en Ordens Skyld, sine Tropper staae under Naaben, men en Hæder, der maa *Kiobos* saa dyrt, betaler sig selvantlig kun Slet, thi hvem der har staaet sig træt og forfødsen om Natten, glæder gjerne at lægge sig Dagen efter, eller at lade sig varme. *Alexander* var vel ogsaa længe oppe om Aftenen, havde adskillige hemmelige Ting for med *Kristander* og bragde „Krygtene“ et Hæer, som hun, ved saa tit at se hans Hænder, ogsaa kunde sees at have ærlig fortjent; men derpaa gik han til Ro, og sov saa sødt, at hans Generaler havde ondt ved at faae ham vaagnet i Dagsningen. Det sendt ogsaa virkelig, som om han var kommet noget stbe paa Benene, den mærkelige Sommer-Dag, thi da der kom Bud fra *Parmenion* paa venstre Floi om Forsværking, fordi Hænderne trængte ham og et Strik-Korps havde omgaaet ham og plyndrede Trodsen, da fortæller *Plutark*, som *Alexander* først ud af sin Telt for at angibe med hvore Floi. Han bad imidlertid Budet hils *Parmenion*, at hvis han ikke reent var gaaet fra Herfanden, maatte han se dog kunne begribe, at seicde Man, blev der gert Kiob paa Trods, og led Man sig Naas, trængde Man ikke til mere for at see. Derpaa gjorde han Fremad, og helmde ikke, før han kom i Nærheden af den Kongelige Strids-Vogn, som han fra de Spivisse Porte af havde et høndetlig gebt Die til. *Plutark*, som, i Mangel af en *Homær*, har gjort sit Bedste for at sildre os den Makaboniske *Ugamenion*, be-

Skriver da ogsaa hans Ruffring, paa den Dag han vandt hele
 Affien, fra Top til Taa, saa vi ved, hans Hjelme var vel
 kun af Staal, men blanstet saa gode af sin Mestres Theos-
 pyklos, at den skinnede som Sols; hans Ring-Rude var af
 samme Malm, men rigt besat med Udd. Stene; hans Sværd,
 smidigt og funklende, skeden af hans Haand i Slaget, var
 en Foræring af Kongen paa Kypren, og hans kostbare Bælte,
 den gamle Helikon's Arbejde, var et Høvdings-Tegn af
 Rhodierne; men hans linnede Wovis-Tørk havde han taget
 med Staal-Handsker i Slaget ved Issos. Sin vælige og
 tro Bukphalos, som han tommede alt i sine Deenge-
 Kar, reed han endnu, naar det gjaldt, skændt den begyndte at
 blive gammel, og ved hans Side reed hans Drakel Kriste-
 ander, i en smærbid Kappe med guldent Hoved-Smykke, og
 prydede paa Dragen, der stoi med Hunden og Spaade Seier.
 Den Spaadem gik ogsaa snart i Dødsbølge, thi da Preser-
 Kongens Hærs-Svend, ratat af Alexanders Spyd, sank
 ved hans Side, opløstede de Nærmeste et saadant Skrig, at
 de Fjernere troede, Kongen selv maatte være falbet, og gav sig
 paa Flugten, og da Darius saae, der, ved de skielles Fald og
 de Fjendes Flugt, blev tyndt omkring hans Vogn, sprang han
 atter til Hest, for at redde et Liv, Man skulde tænkt, maatte
 været ham selv til Byrde. Han var maastee ei heller Slup-
 vet bort, hvis ikke et nyt Bud fra Parmenion om For-
 stærkning havde nedt Alexander til at tage Flygtningerne af
 Sigte, for at komme sig venstee Floi til Hjælp, som nu dog
 ogsaa havde seiret, saa Man sagde almindelig, at enten gik
 ned den gamle Parmenion lidt i Warndom, eller han var bange
 for, Alexanders Triumph skulde blive alt for glimrende *).

Medens Darius søggede til Ugbatana, holdt
 Alexander Indtog i Babylon, hvore han uddede Stot-

*) Diodor XVII. 591—94. Plut. Alex. Arrian III. 9—15.

holderfæder, og befalede at bygge op hvad Aleres havde revet ned, og fra Babylon gik Seiers-Præven til Susa, hvor han søgte tet sit et Begreb om Perfers-Kongens Skatte, og besteg hans glimrende Trone. Det var den ham, efter Diobors Sigende, meget for høi, saa hans Fødder svævede i Luften, men En af Kammer-Junferne hittede strax paa det smilte Mand at give ham Kongens Bord til Skammels, hvad vel pressede Taaler af en gammel Sjæters Vine, der stod hos, saa Alexander et Dieblig flammede sig, men kaldt ham dog saa bekvemt, at han befalede, det flulde herefter bestandig saa være *). Smaaating paa den store Skur-Plads, kan Man sige og Man har Ret, men det er vi Menneske-Væren nu engang alle sammen, hvad aldrig viser sig tydeligere, end naar vi glemme det, og forverke os selv med den store Mand, der styrede Lankens Flugt og Talsens Strøm, snarvelsom Likens Løb og Ståbens Gang; saa glemfom og indbildt blev nu, som Man vied, Alexander den Store, og derfor er det mærkeligt at see ham kæmp:hei i Tædet med Stianke-Vordet til sin Fod-Skammel!

Fra Susa gik Alexander gennem de Perfske Porte, eller rettere over Hjerzene udenom denne høit forvarede Smaaring, til Persopolis og Pasargade, som han, paa Støttet nær, gav til Priis for Soldaterne, og paa Støttet holdt han en Seiers-Fest, der blev den sidste i disse Høislofs-Sale. Der blev nemlig drukket tæ, som Stik er ved Løstigs Løb i Keiser, og Generalerne havde høet sin Erinde til Verds, som ogsaa i Feldten havde vant sig til at tomme Bøgeret, blandt hvilke, i alle Damer, Athensserinden Thais, som fulgte Ptolomæus (inden Egypter-Konge), især udmærkede sig; thi hun var flaret godt for Lunge-Saand, vishede paa en sin Maade at rose Alexander, og kunde derfor sige til ham Alt hvad hun vilde, ja, vovede endog at drille ham imel-

*) Diobor XVII. 96-97, Herian III. 16.

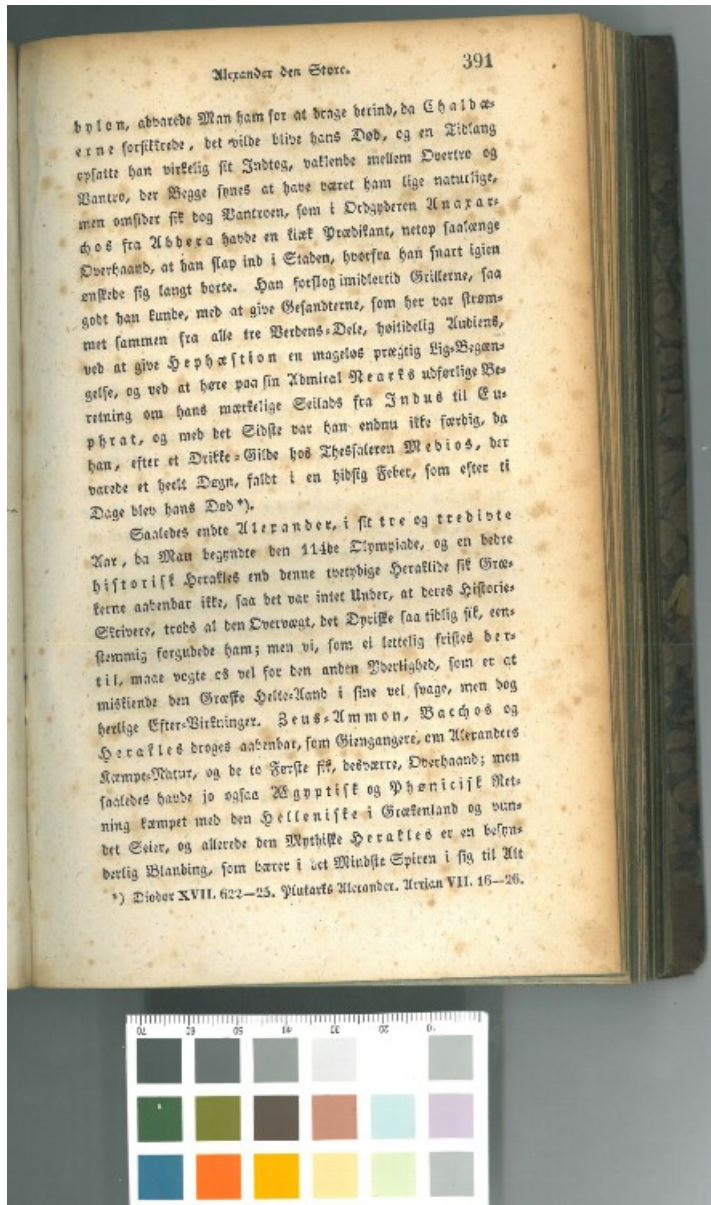
lem. Hun tog nu Debet, da Bacchanaliet var paa sit Højeste og lagde: nu fortænder jeg rigtig nok ikke den besværlige Reise fra Satalis til Susa, da jeg har den Fornøjelse at sidde til Tafels i Perserkongens Sal og drive Spas med hele Stadsen; men dog, lagde hun til, vilde Spasen først være fuldkommen, naar jeg maatte anrette et Fornyelst for Majestæten, af hans Palsads, der skal Jid paa Athenen, saa der kunde fortæles til Ester-Slægten, at en lille Pige i Alexander's Hølge havde paa Grækenlands Vegne taget en fædligere Herre over Perserne, end alle Dets tapre Helte til Lands og Vand! Den Tale virkede, i Forbindelse med Minen, som Jid i Midar, og hun forgiæves rystede den gamle Parmenion paa Hovedet og smaaftakede om Helgerne; Ingen hørte efter ham, men de Unge stode op, med Alexander og Thais i Spidsen, snappede hvert sin brændende Jakkel, fort ud og lagde, under lystig Sang og Dands, den stelte Berg i Alke. Snart fortsat naturligt Alexander den store Drænger Strog og vilde hant Jiden stulke, men det var dog allerede for ilde, og den første Herre, Bacchos tog over Thedens Dødsrigger, var da: ved de Persopolitanske Ruiner at klanke ham lidt af den Naantubgheds, Hærskrat paa hans Fødsels-Dag vandt, ved at stille Jid paa Artemis-Templet i Ephesos.

Alexander havde nu været fire Aar i Kisten, og stod, kun fer og tude Aar gammel, ved Maalet for sine store Bedrifter, ja, begyndte egenlig alt, i Spidsen af Jakkel-Toget, de Smaa, der stæfede ham i de fer Aar, han havde tilbage, og som det vilde falde gte for smaaeligt her at opregne. Med Darius var hans Stred forbi, thi denne uslykkelige Herre turde ikke engang see Døden under Dine i Mediens gamle Hoved-Stad Sgbatana, men flygtede for den gennem de Kasriffs Porte, saasnaart Alexander nærmede sig, og led dermed i dens Snare; *) Debet XVII. 598—600, Hist. Alex. Arrian III. 17.

thi den Mægtigste Statholder, Besfus, og nogle Andre af hans
 Undernørd gjorde ham til Kænt, og slog ham ihjel, da Alex-
 ander forfulgte dem. Alexander fandt hans Lig ei langt fra
 det Kæmpiske Hav, og sendte det hjem til en kongelig Begrav-
 nisse, men hans Hug stod til Verdens Ende, og hans Livs
 Lyfl var en bestandig Mूस, som han segede i Linnen, naar
 han ei fandt den paa Halsen. Han smagde paa Vandet i det
 Kæmpiske Hav, trængde i Nord-Vest op forbi Samarkand
 (Marakanda), og i Syd-Vest ned til Mundingen af Indus,
 og vendte saa derfra, sendenem Sand-Delen, tilbage til Per-
 sopolis, efterat have mangen Gang sat sit Liv paa Spil
 som en Skæring, og dog igjen, paa blot Mistanke om Stemp-
 ling imod det, ladede, blandt Andre, den gamle Parmenio
 henrette. En Anden af sine ypperste Høvdinger: Kitos
 den Sorte, som reddede hans Liv ved Graniko, havde han
 dræbt med egen Haand, i et af de udførende Drikke-Lag, der
 nu hørde til Dagens Døden, og Philosophen Kallisthenes
 havde han ladet hænge eller piint ihjel, fordi han ikke vilde til-
 bede ham; men alt Sigt skal blot nævnes i Forliggaende, for at
 vise, at hvor ung han end døde, overlevede han dog hardtad
 alt Det hød sig, der var Livet værd. Uagtet han paa sit æv-
 ntpælige Tog havde mistet de tre Fjerdedele af sin Mægt og
 af sin Vær, har dog Hjem-Raisen Skin af et bestandigt Tri-
 umph-Lag, men rigtig nok kun et Svant, som pæfede sig
 for en Trop ryggesløse, fortvivlede Sues-Spillere, der vilde
 ende Livet med et lystigt Selskab. Dermed naaede Alex-
 ander Agbatana, men hve døde hans Yndling Hephe-
 stion, hvorved Fortvivlelsen antog en fulstort Stillelse, der
 ikke mere lod sig berømt, og kendes ligesaa vel i det fortviv-
 lede Indfald han havde: at omseile Afrika, mens der var
 Udsigt til et afsindeligt Dyrer, som paa „Wenestle-Jag-
 tene“ han anstillede, for at bringe Hephestions Stogge
 et værdigt Slagts Offer. Da Alexander nærmede sig Da-

hvad der beskæmmer Alexander. Men ligesom Herakles
 drængtet er en mageløs Helt og Grækere et mageløst Folk
 blandt de gamle Hedninger, saaledes er ogsaa Alexan-
 der blandt dem en mageløs herlig Tyrann, som strax fal-
 der i Mithens, naar Man sammenligner ham haardt med de
 smaa Græske og den store Romerske, der fulgte efter ham,
 ja, han er den eneste gamle Tyrann, der virkelig skæbte at
 træde i Heltens Spor, og med alle Slags Storbævt for-
 sjene den Halvgude-Kæng, han anmædte sig, og at han vie-
 felig maagtede at gaae, saa at sig: daglangt, fra Theben
 og Athenen til Tyrus og Memphis, til Babylon
 og Susa, og lige til den Græske Verdens-Ende, hvor Dio-
 nyssos var født, beviste unægtelig, han var i Slægt med alle
 de Store fra fordam Tid. At han sløfede Theben og
 brændte Persopolis, mædede Sikros og kvalde Kallis-
 thenes, viser vist nok klart, at han var en Tyrann, men
 det var Hæder for ham, og Enhver i sin Kred, som fik Mag-
 ten efter ham, og at derimod hans Anger var ærlig nok til
 at forebygge Gientagelsen af Nige Fortrybelses, at han langt
 heller bygde op end rev ned, langt heller gjorde Gødt end Ondt,
 tog varm Del i alle Menneskelige, søvnerde for Homer,
 som for hans Helte, taalte den stränge Tugte-Mester Kal-
 listhenes, lige til han naaede Judus, skæbte kraftig at
 ubderde sin Tids hæfste Dannelses eller at stemme Dødsningen,
 ja, at han endnu, efter alle sine Drikke-Gilder, paa sin Døds-
 Senge havde Sands for Nearks Dødsjælle i den Per-
 siske Dugt, det beviste ligesaa klart, at han var en mageløs
 ædel Tyrann.

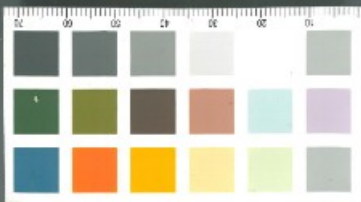
Det Samme ses vi af den eneste ægte østerlandske
 Fortælling, hvormed vi kan ledsage Grækernes Beretning om
 deres Alexander; thi det er den af Ebriæren Jo-
 seph, om hans Besøg i Jerusalem, som han, der drevs

til at betænde alle gamle Høfte-Stier, vel ogsaa umædlig, paa Veien fra Tyrus til Memphis, kunde gaar fælt forbi.

Høstet Jehovah-Templet i Jerusalem reiste sig igjen under Darius Hystaspis, har vi hørt, og at der var Jøder med Kserxes i Gæsteland, som Joseph beretter, synes allerede Herodot at have vidst *). Under Artaxerxes Kanahand gav Jøden Nehemias, som var hans Mund-Stærk, Jerusalem Mure til Høfvar, især med Samaritanerne, og det lille Israels Folk synes siden i hele Perser-Tiden at have levet userfjæret under sine Perser-Præsters fabelrige Styrelse. Men nu Alexander laae for Tyrus, Klæbde han Bud til Høfste-Præsten Jaddua i Jerusalem og sørlangde Hylding og Levneds-Midler, men fik til Svar, at deres Trofasthed forbad dem at sœie ham det, saalange Darius levede. Derfor, da han havde indtaget baade Tyrus og Gaza, drog Alexander op mod Jerusalem, og Alle tænkte, det vilde gaaet Høen skide, men Jaddua, som havde hørt et trostligt Syn i Drømme, gik ham dristig imøde, med alle Præsterne i Hvide, og selv førte sin prægtige Hvitids-Dragt med det hellige Kyst-Span. Paa Davnen (Sapha), hvor Man først saae Høen, blev Alexander Præsterne bær og gik dem skat imøde, beide sig for Jaddua og hilste ham, hvorefter Parmenion helligt ferundrede sig, men fik, paa Spørgsmaal, til Svar af Alexander, at, mens han endnu var i Makedonien, havde han set en saadan Prøvl i Drømme, der opmuntrede ham til Perser-Toget og fastfæstede ham, det skulde fuldkommen lykkes. For den Gudsden, han troede heri at kiende, var det altsaa han beide sig, led offte for sig i Jerusalem, tilfod Jøderne Skatte-Riicheid i Hvile-Mærk, og dem der vilde følge ham paa

*) Herod. VII. 89. Josephs Beretning I. 22.

Veget, som ikke var Faa, Lov til i Følket at følge deres Vædens-Sikke*).

Mange af de Lærde har forkastet denne Beretning som en Fabel, fordi høvsten Diodor, Plutarch eller Urian meder Noget derom; men Man indseer let, der behøvede ikke at være anden Grund til Grækernes Taushed, end at Aldrigs findes dem for ubetydelig i en Alexanders Liv at lægge Mærke til, og naar Tiden ikke havde lært os at betragte Grækerne med andre Øine, vilde vi jo finde det Samme og gaae den tause forbi, uagtet den faaer præniet for os. Nu derimod skrives vi ikke til at omtvile, hvad der er saa ganske i sin Orden og giver forsk. Billedet af Alexander den Stores Aog sin fulde Runding.

Pausanias er den eneste Græker, som siger, at Aleksanders Lig skulde efter Bestemmelsen være begravet i Uge, hvor, efter Trogus, alle hans kongelige Forfædre laae, og da han er saa flodestet at lade det haave i Memphis, hvor vi veed det aldrig kom**, maae vi holde os til Diodor, som ubestemt beskriver den prægtige Guld-Vogn, hvorpaa Liget skulde være ført til Ammons-Tempel i Oken, men blev standset i Staden, han grundede paa Homers Ord, og som allerede glimrede i Egypten til hans Amindelse***). Her blev han da uophølgelig forgydet, som Aleksandriens Støes-Mand, indtil de Romerske Kræse kom og bygde Rebe i alle Templer ved Nilen; og hvor da Gylden-Skindet blev af, hvort hans Lemninger var giemt, ved Tingen, men i London (i det Britiske Museum) faaer en Egyptisk Marmorm-Kiste, som Man troer, det forðum husede i, uden at Man endnu veed, om Hieroglypherne derpaa vil skabfæste det.

*) Josephs. Histories XI. 8.

***) Pausanias I. 6.

***) Diodor XVIII. 628. 41-43.

